

DE GRAAF DE MONTEREY.

DE MERKWAARDIGSTE STENEN VAN SLIJKENS.

Het Fort Napoleon dat steeds verder in verval geraakt, was voor de tweede wereldoorlog in een bezienswaardig museum herschapen. Met pinksteren van het jaar 1932 werd het geopend. De conservator van dat museum, Carlo Loontjens, schreef niet alleen een boek over het fort (in het frans) maar verzorgde belangrijke heemkundige bijdragen in verschillende tijdschriften. In het jaar 1936 werd het muzeum verrijkt met een aantal stenen, alle afkomstig uit Slijkens en die werden opgesteld op de binnenkoer. Deze getuigen van ons verleden dateren uit de tijd van Karel II, Koning van Spanje (1661-1700)

DE GRAAF DE MONTEREY.

Aan de westkant kon men vroeger de stenen bewonderen die herinnerden aan de eerste steenlegging van de Sluizen te Slijkens in 1672 door Graaf de Monterey en enkele hooggeplaatsten uit die tijd. Deze stenen, een grote en verschillende kleine, alle in arduin gebeiteld, werden aan elkaar gemetseld en vormden zo één monument. De grootste steen die de belangrijkste was, werd echter in de loop der laatste jaren verwoest wellicht door een van die groepjes jongelui die dit oord meer dan eens onveilig maken.

De tekst op deze steen luidde als volgt : (1)

DON JUAN DOMINGO DE QUNINGA Y FONSECA
COMTE DE MONTEREY ET DE FUENTES MARQUIS
DE TARAGONA, GENTILHOMME DE LA CHAMBRE
DU ROY, NOTRE SIRE, LIEUTENANT GOUVERNEUR
ET CAPITAINE GENERAL DES PAYS BAS ET DE
BOURGOGNE ET CHERROLOIS
AT POSE CESTE PREMIER PIERRE

Als versiering was er op iedere hoek van deze 22 cm dikke arduinsteen een bloem gebeiteld.

Het voetstuk waarop dit groot monument was geplaatst is eigenlijk gevormd uit 10 kleine arduinen stukken die nog steeds te zien zijn in het fort en waarvan we de oorspronkelijke tekst die erin gebeiteld werd hier getrouw weergeven (met de eventuele fouten).

1. IPRE
2. GAND.
3. LES ECCLESIASTIQUES.
4. BRUGES.
5. FRANQ (het Brugse Vrije).
6. LE CONTE DE SALAZAR, GENERAL D'ARTIELERIE.
7. LE PRINCE DE ROBEQUE, GENERAL DE BATAILLE.
8. LE GOUVERNEUR DE LA VILLE ET PORT D'OSTENDE.
9. DON FERDINANT DE VALIARADES.
10. LE MARQUIS DE MORTAR, CAPITAINE DES GARDES.
11. DON ANTONIO MEDERANO, GOUVERNEUR DE LA VILLE DE NIEUPORT.

Bovenop de steen van de Graaf de Monterey werden de stenen gemetseld van :DON PEDRO ALDADO, MARECHAL CAMPO en

DON JOSERE DE SANTORDE.

Ook deze stukken werden van de verwoesting niet gespaard. Het is duidelijk uit deze gegevens op te maken dat het frans in deze tijden sterk bevoorrecht was, en ook gesproken werd door de hoge burgerij.

Omtrent de juiste datum dezer eerste steenlegging door de landvoogd verwijzen we naar de "Jaer-boecken der stad Brugge" uitgegeven in 1738.

" de delvingen en het houtwerck aen het nieuwe sas van Slyckens waeren ten jaere 1672 soodanig vervoordert dat de Grave van Monterey op den 24e Ougst naer Brugge gekomen zijnde, benevens den Bisschop van Brugge ende den Commijs Vandewalle, de eerste steenen van het matsement geleyt heeft "

Ter gelegenheid van deze belangrijke gebeurtenis werd er een medaille geslagen (2).

Op de voorzijde : Geharnast en gedrapeerd borstbeeld van Karel II naar rechts. Om de hals draagt hij de ketting van de orde van het Gulden Vlies.

Op de keerzijde : FLANDRIA-OSTENDE. Zicht op de haven van Oostende met bovenaan drie engelen waarvan een de trompet schalt. Op een langwerpige wimpel : NEPTUNO-ID-FRENUM-CAROLUS-APPOSVIT (Karel heeft Neptunus de teugels omgedaan). Onderaan de nieuwe sluizen van Slijkens met het fort St.Philip en het "Gekroond Hoornwerk".

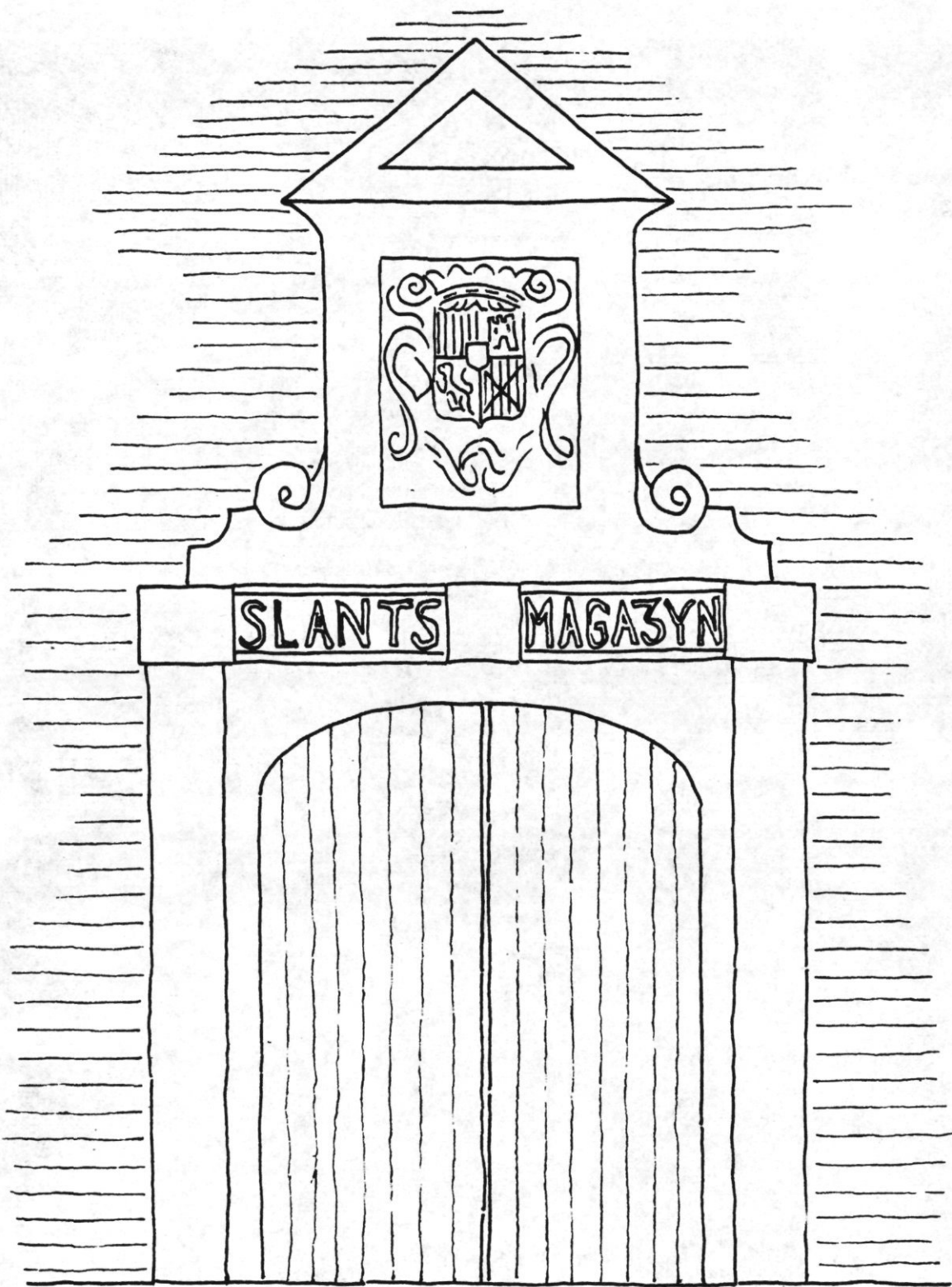
We kunnen gerust schrijven dat Lodewijk XIV gretig gebruik maakte van de situatie in het Spaanse koningshuis ten dien tijde, om zich de Vlaamse en Waalse gewesten toe te eigenen. Hij was immers gehuwd met Maria Theresia, dochter van de Spaanse Koning Philips IV. Maria Thereza had haar erfenisrechten moeten afstaan toen ze huwde, maar Lodewijk XIV beweerde dat onze gewesten haar toebehoorden en dus ook aan Frankrijk. De omstandigheden die er op volgden maakten de gelegenheid nog gunstiger voor hem want koning Philips IV stierf in 1665 op 63 jarige ouderdom. Zijn zoontje Karel werd koning van Spanje op 4 jarige leeftijd. De knaap was vanzelfsprekend nog lange tijd onbekwaam om te regeren; dus moest zijn moeder Maria Anna van Oostenrijk het roer in handen nemen. Vanaf 1667 werd de vrede gebroken daar de Fransen ons land binnenrukten met hun machtig leger.

In 1670 werd de Graaf de Monterey (1649-1716) als landvoogd der Zuidelijke Nederlanden (3) aangesteld door de regentes, in vervanging van Don Inigo de Velasco van Castilie, een oude, onbekwame ziekelijke man die reeds twee jaar na zijn aanstelling zijn ontslag aanbood.

Don Juan de Cuniga y Fonseca, Graaf de Monterey deed dienst als hoge officier in ons land en was slechts 21 jaar bij zijn aanstelling. Hij was de tweede zoon van Luis Mendez de Haro, de onderhandelaar van "Het verdrag van de Pyreneeën".

De graaf schafte alle nutteloze uitgaven af, nam genoegen met een bescheiden hofhouding en besteedde al wat er van financiën overbleef aan de versterkingen van Brussel, Bergen, Gent en Leuven (4)

Haast alle Vlaamse steden werden omstreeks de jaren 1670-1675 in staat van verdediging gesteld. Maar niets zou kunnen baten tegen het krijgskundig genie van de Franse krijgsingenieur Vauban, die de belegeringswerken van Louis XIV in de Nederlanden leidde (5)

INGANGSPOORT VAN "SLANTS MAGAZYN"

W.D.
'82

DE HERTOG DE VILLAHERMOSA.

Tijdens zijn beleid verklaarde de Monterey op 16 oktober 1673 in naam van de regentes de oorlog aan Frankrijk (1673-1678). Een oorlog waartegen de Spanjaarden niet opgewassen waren. Het leger kreeg geen versterkingen toegestuurd en slonk van dag tot dag. De Zuidelijke Nederlanden waren voor Spanje een zware last geworden. De landvoogd werd door zijn vijanden ten onrechte voor onbekwaam aanzien en er werd om zijn terugroeping gevraagd.

DE HERTOG DE VILLAHERMOSA.

Laten we nu terugkomen tot de merkwaardigste stenen die zich bevinden op de binnenkoer van het Fort Napoleon. Aan de oostkant, rechttegenover de eerste stenen van de sluizen te Slijkens ziet men nog steeds een schoon en groot gebèeldhouwde arduinsteen met een breedte van 1,12m en een hoogte van 1,35meter, voorstellende de wapens van de Hertog de Villahermosa. Deze arduinsteen in barokstijl rust op twee langwerpige blokken van witsteen, elk 1,17m breed en 0,40m hoog waarin de woorden "SLANTS MAGAZIJN" gebeiteld werden. Deze drie stukken bevonden zich boven de ingangspoort van het provinciaal magazijn. Aan de oostkant van de sassen lag het Fort van Slijkens of het "Gekroond Hoornwerk" zo genaamd omwille van zijn vorm. Binnen de vesting stonden parallel met de vaart : het groot magazijn, de huizen van sassemeester en sasseniers en een herberg. (6)

" SLANTS MAGAZYN " werd dus gebouwd tijdens het beleid van Landvoogd de Villahermosa, die Graaf de Monterey opvolgde en wel tussen 1675 en 1680.

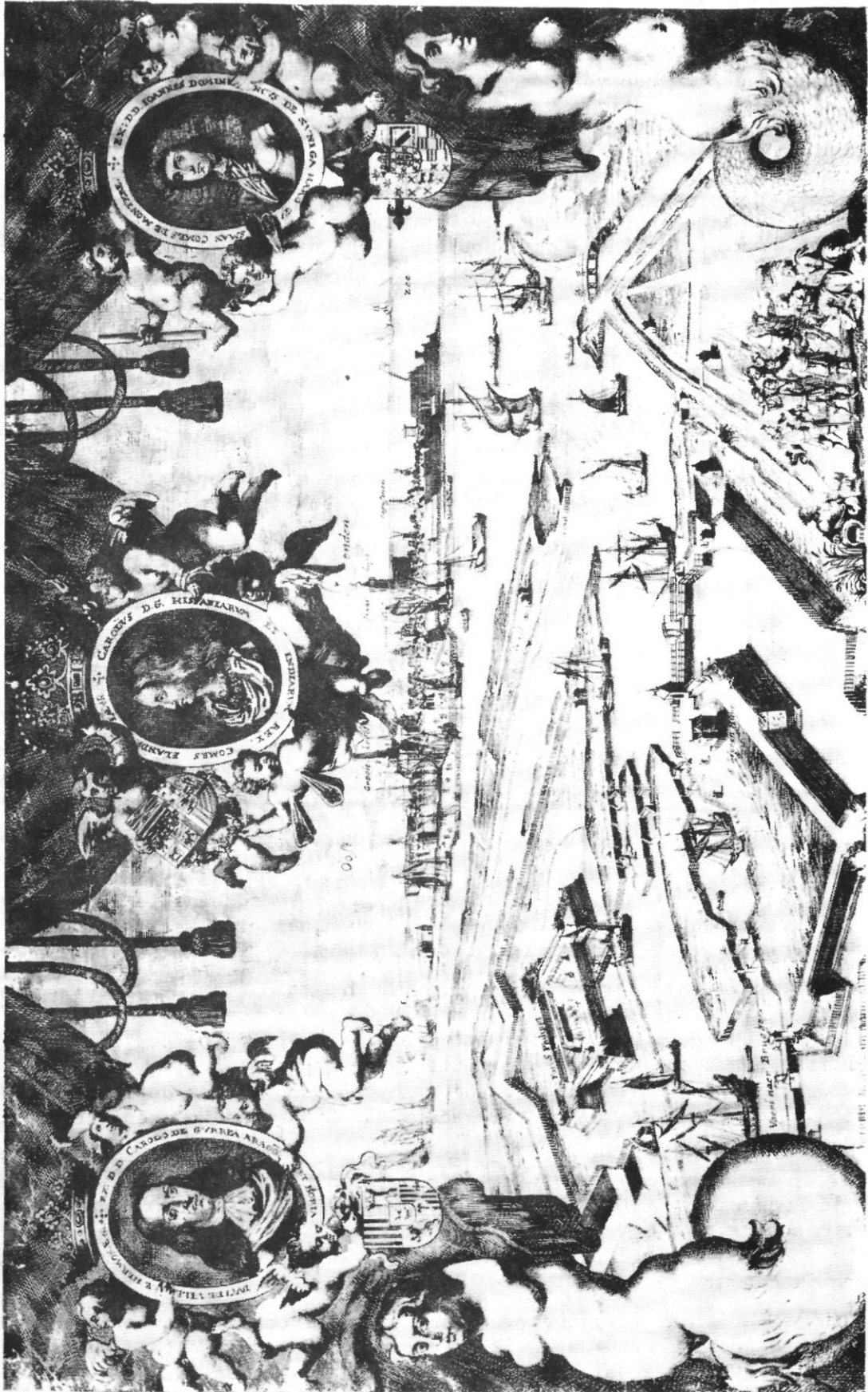
Dit magazijn was een soort stapelhuis waarvan de inventaris door de sluismeester moest worden gehouden. Een van de sluismeesters was Jozef Olleviers waarvan de rekeningen door hem bijgehouden van 1689 tot 1743 zich bevinden in het rijksarchief te Brugge.

In Juli 1810, ten tijde van Napoleon kwamen er een vierhonderdtal Spaanse krijgsgevangenen te Oostende aan om de uitgravingswerken voor de Forten te verrichten. In Maart 1811 en in September van hetzelfde jaar kwamen er nog meer en de laatste werden gelogeerd in het gebouw te Sas Slijkens "SLANTS MAGAZYN". Daar waren ze heel dicht bij hun werk. (7) Deze Spaanse soldaten, waarvan er hier veel stierven, aangetast door de polderkoortsen hebben de basis gelegd voor het gebouw dat zich toch nog steeds zo groots in dat stukje duinen verheft "het Fort Napoleon".

We gaan even terug naar het jaar 1676. In die tijd kwam het nieuwe sas van Slijkens klaar en zag men uit naar de inhuldiging daarvan. De officiële opening der deuren van de sluizen werd uitgesteld tot de komst van de Hertog die zopas de Graaf de Monterey had opgevolgd. Dit was de vroegere Generaal der Ruitery in de Nederlanden, Don Carlos de Gurrea Aragon y Borja, 9e Hertog van Villahermosa, Graaf van Luna en Picallo (1634- 1692).

De hoge gast kwam op 13 februari 1676 met een prachtig gevolg te Oostende aan. 's Anderendaags voer hij met de schepen "CASTEL RODRIGO" waarop kapitein Christoffel de Vinck en de "ST FRANCISCUS" waarop kapitein Matheus De Moor, in grote luister naar het Sas, gevolgd door enkele koopvaardijsschepen. (8)

Net zoals het zijn voorganger verging, viel het ook tegen voor de Villahermosa; de oorlog met Frankrijk bleef aanhouden, de toestand verergerde nog. In 1678 verkreeg hij de titel van "Ridder van het Gulden Vlies ". Na een beleid van vijf jaar van 1675 tot 1680 valt ook hij in ongenade bij het Spaanse hof en moet hij plaats ruimen. Karel II zou hem in 1685 vragen terug te keren naar de Nederlanden maar hij weigerde en terecht.

EEN GRAVURE MET DE BEIDE LANDVOOGDEN..

De steen SLANTS MAGAZYN in zijn huidige toestand.

EEN GRAVURE MET DE BEIDE LANDSVOOGDEN.

In het werk van A. Verbouwe "Iconografie van het Arrondissement Oostende" vinden we onder het nummer 290 de beschrijving van een prachtige gravure van de hand van Gaspard Bouttats (Antwerpen 1648-1695), daterend uit 1675 (9). Deze gravure werd eigenlijk vervaardigd om te dienen als almanak voor het jaar 1676.

Het gedeelte van de prent die voor ons van belang is, toont ons een algemeen zicht op de stad Oostende aan de zuidoostzijde. Op de voorgrond bemerken we het fort St Philip, het nieuwe sas en onderaan het fort van Slijkens of het "Gehoornde hoornwerk". Het beeld is echter duidelijk een kopie van een schilderij die zich bevindt te Brugge, Stedelijk museum, Groeningereserve, en die toegeschreven wordt aan Hendrik Van Minderhout.

Gaspard Bouttats versierde zijn werk echter nog met zinnebeeldige figuren en in het bovengedeelte bevinden zich drie portretten :

In het midden dit van Koning Karel II van Spanje; links dit van de Hertog de Villahermosa en rechts dit van de Graaf de Monterey. Belangrijk zijn ook de wapens die we bij deze portretten terugvinden. Let vooral op deze van de Villahermosa die we ook kunnen zien op de prachtige arduinsteen van "SLANTS MAGAZYN".

NOOT.

- (1) We geven de beschrijving die Carlo Loontjens ons naliet van het monument in "De badgast n° 10 en 11 van 22 juli 1936.
"Van de Sluizen van Slijkens en het Fort Napoleon.
- (2) Het Gulden Vlies. Vijf eeuwen kunst en Geschiedenis. 1962 blz.242.
- (3) In het Koninklijk museum voor oude kunst te Brussel kan men het geharnast borstbeeld bewonderen van Graaf de Monterey gemaakt door Lodewijk Willemsens (Antwerpen 1630-1702), leerling van Artus Quellijn de oude.
- (4) Geschiedenis van België, deel III door Henri Pirenne Blz 22.
- (5) De Vlaamse krijgskunde door M. Van Hemelrijck. 1950 blz 151
- (6) Zoeklicht op Bredene door R. Eeckhout .1968 blz.126.
- (7) De Badgast nrs.10 en 11 van 22 juli 1936.
- (8) Zoeklicht op Bredene door R. Eeckhout .1968 blz.83.

Het schip CASTEL RODRIGO was genaamd naar een vroegere landvoogd der Zuiderlijke Nederlanden. (9) Enig gekend exemplaar dat zich bevindt in het stadsarchief te Oostende. Onze dank aan archivaris de heer N. Hostijn die welwillend de fotos heeft laten nemen voor deze bijdrage.

Willy Debaille.